

Sljedeće poglavlje obrađuje županijski ustroj Slavonije nakon mira u Srijemskim Karlovcima do reinkorporacije slavonskih županija (srijemske, virovitičke i požeške) u sastav civilne Hrvatske, s posebnim osvrtom na Khevenhüllerovu uredbu iz 1735. kojom su uređena prava i dužnosti slavonskih graničara.

Slijedi poglavlje *Terezijanske reforme i razdoblje Josipa II.*, u kojem se autorica bavi razdobljem između 1745. i 1790., kad je Slavenska vojna granica još jednom reorganizirana, centralizirana i prilagođena novomu vojnomu ustroju, koji se nije bitno mijenjao sve do ukidanja Vojne krajine 1881.

Osim pregleda organizacije Vojne krajine, u ovom dijelu do izražaja dolazi i pregled institucija i tijela vlasti unutar civilnih županija, koje su obnovljene prema mađarskomu modelu, pa tako imaju županijsko poglavarstvo, skupštinu, sudbeni stol, unutar kojih djeluju veliki župan, podžupani, zamjenici podžupana, bilježnici, suci, županijski odvjetnici, blagajnici. Sva tijela detaljno su pobrojana s opisom sastava i ingerencija.

U poglavlju jednostavna imena *Razdoblje od 1790. godine do 1848. godine* autorica se pozabavila posljedicama administrativnih reformi Josipa II. i kratkotrajnom podjelom Ugarske i Hrvatske na 10 okružja, pri čem je požeška županija pripala zagrebačkomu okružju, a virovitička i srijemska pečuškomu, te položajem županija nakon smrti Josipa II. 1790. Poseban naglasak dan je pak prikazu mađarskih pretenzija na područje Donje Slavonije do 1848.

Posljednje se poglavlje bavi razdobljem od revolucije 1848. do kraja I. svjetskoga rata 1918., pri čem su opisani izgled županijskoga sustava tijekom revolucionarnih zbivanja 1848/1849., apsolutističke promjene u upravno-teritorijalnom ustroju 1850–1854. te ponovna obnova slavonskih županija. Osim toga, dio poglavlja posvećen je i prostoru Vojne granice do njegova priključivanja civilnoj Hrvatskoj.

U zaključku na četiri stranice autorica donosi kratak pregled razvoja županijskog i vojno-krajiškog ustroja na području Slavonije. Na posljetku valja reći kako ovaj diplomski rad može poslužiti u radu s fondovima različitih institucija (u prvom redu županija) koji se čuvaju u arhivima.

Hrvoje Baričević

Pavelin, Goran. *Promjena uloge arhiva u komunikaciji s korisnicima na primjeru Državnog arhiva Zadar.* Doktorska disertacija. Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012. 233 str.

Mr. sc. Goran Pavelin, asistent na Odsjeku za turizam i komunikacije Sveučilišta u Zadru, uspjelo je obraniti svoj doktorski rad *Promjena uloge arhiva u komunikaciji s korisnicima na primjeru Državnog arhiva Zadar*, pod mentorstvom prof. dr. sc. Hrvoja Stančića i prof. dr. sc. Stjepana Čosića, u Zagrebu 2012.

Disertacija ima sljedeće sastavnice: *Sažetak* (na hrvatskom i engleskom jeziku) (I–II), *Sadržaj* (III–VI), *Uvod* (1–5), *Uloga arhiva tijekom povijesti* (6–38), *Arhivsko i knjižnično gradivo Državnog arhiva u Zadru, arhivistička djelatnost i zakonodavni okvir* (39–63), *Komunikacija Državnog arhiva u Zadru s korisnicima* (64–82), *Promjena uloge arhiva u komunikaciji s korisnicima na primjeru Državnog arhiva u Zadru* (83–125), *Istraživanje komunikacijskog senzibiliteta arhivističke zajednice Državnog arhiva u Zadru* (126–173), *Zaključak* (174–180), *Prilozi* (181–217), *Popis ilustracija* (218–220), *Literatura* (221–225), *Izvori Državnog arhiva u Zadru* (226–230), *Životopis* (231–233).

Povijesna uloga arhiva tijekom stoljeća doživjela je velike promjene. U poglavlju *Uloga arhiva tijekom povijesti* opisana je razvojna linija, razlozi zapisivanja i čuvanja od najranijih poznatih visokorazvijenih civilizacija do srednjega vijeka. Razvoj arhiva i arhivistike u komunalnim općinama Splita, Trogira, Brača, Hvara, Dubrovnika i Zadra vezani su uz srednji vijek, a karakteriziraju ih statuti gradova s odredbama o čuvanju službenih spisa te uvođenje službe javnih bilježnika – notara. Od Francuske revolucije arhivi se šire i preuzimaju veće količine gradiva, što je uvjetovalo potrebu popisivanja i razvrstavanja gradiva. U stanju prijelaza razaznaje se primarna i sekundarna vrijednost arhiva. Daljim razvojem i demokratizacijom društva osnivaju se moderni arhivi u Hrvatskoj, koji s vremenom i novim tehnologijama mijenjaju svoju ulogu.

Arhivsko i knjižnično gradivo državnog arhiva u Zadru, arhivistička djelatnost i zakonodavno okvir drugo je poglavlje disertacije, a u njemu su dane definicije arhivskoga, registraturnoga i elektroničkoga gradiva. Od 17. st., kad je osnovan Arhiv generalnoga providura u Zadru, imao je svrhu čuvanja dokumenata za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa. Prikupljanje i čuvanje gradiva s vremenom je preraslo u znatan broj fondova i zbirki iznimno vrijednih za proučavanje povijesti Dalmacije, ali i BiH, Crne Gore i Albanije. Navedeno je gradivo prema razvrstavanju u skupine te razmotreni vrijedeći standardi vrednovanja, sređivanja, obradbe, zakoni, odredbe i dostupnost gradiva. Državni arhiv u Zadru čuva oko 6000 metara arhivskoga gradiva u 496 fondova i zbirki i ima jednu od najvećih arhivskih knjižnica u Hrvatskoj s više od 50 000 svezaka gradiva.

Treće poglavlje *Komunikacija Državnog arhiva u Zadru s korisnicima* daje pregled ustroja i poslova organiziranih po odjelima: Odjel za sređivanje, obradu i zaštitu arhivskoga gradiva do 1813., Odjel za sređivanje, obradu i zaštitu arhivskoga gradiva od 1813. do 1918., Odjel za sređivanje, obradu i zaštitu arhivskoga gradiva od 1918., Odjel arhivske vanjske službe, Odjel za mikrofilmiranje i restauriranje gradiva, Odjel za informacijsko-dokumentacijske poslove, Odjel arhivske knjižnice, Arhivski sabirni centar Novalja, Opći odjel i Arhiv Zadarske nadbiskupije. Autor naglašuje da Pravilnik o korištenju arhivskoga gradiva i Zakon o pravu na pristup informacijama određuju formalno-pravni okvir korištenja.

Promjena uloge arhiva u komunikaciji s korisnicima na primjeru Državnog arhiva u Zadru obrađuje komunikaciju Arhiva s korisnicima kroz njegovu povijest, od prvih zaposlenih arhivista i propisa toga doba koji su ograničavali pristup spisima. Arhiv se držao samo kao izvor dokaza o privilegijama i imovinskim pravima državnih službenika, općina, crkava i privatnih osoba. Korisnici onodobnog arhiva jesu vlada i tužiteljstva, sudovi, Intendanca i državni uredi. U drugoj polovini 19. st. pojavljuju se povjesničari kao korisnici arhivskoga gradiva, a nakon Drugoga svjetskog rata postupno se povećava broj korisnika, kao posljedica gospodarskoga i kulturnoga preporoda i demokratizacije društva. Razrađena je i tipologija korisnika. Osim klasičnoga gradivo se koristi i na druge načine: u javnim programima, izložbama, izdanjima, suradnji s medijima. Prikazan je utjecaj informacijsko-komunikacijskih tehnologija, sustava ARHiNET-a, digitalizacije gradiva arhiva te komunikacijski ciljevi, za koje autor drži da se trebaju temeljiti na potrebama korisnika.

Posljednje i najopsežnije poglavlje *Istraživanje komunikacijskog senzibiliteta arhivističke zajednice Državnog arhiva Zadar* daje opći uvid u komunikaciju arhiva s korisnicima. Provedene su ankete preko anonimnih upitnika za korisnike i arhiviste o zadovoljstvu korisnika uslugama arhiva, preferencijama korisnika, zanimanju i dostupnosti informacija. Na stratificiranom uzorku od 199 ispitanika primijenjene su četiri vrste upitnika: upitnik za korisnike prijamnog odjela, upitnik za studente, upitnik za profesore Sveučilišta u Zadru i upitnik za arhiviste. Dobiveni se rezultati se ne mogu generalizirati, no svojevrsni su pokazatelj trenutnoga stanja i odnosa u komunikaciji Arhiva s korisnicima. Potvrđene su hipoteze istraživanja da Arhiv ujedinjuje komunikacijsku i kustodijalnu ulogu, da zadovoljava potrebe svojih korisnika, ali je isto tako izvjesno da će uvođenjem informacijskih tehnologija i elektroničkoga gradiva doći do promjena komunikacijskog identiteta. Pavelin zaključuje da se istraživanjem došlo i do spoznaje da arhivistička zajednica Državnog arhiva u Zadru nema još sasvim jasnu viziju kako poboljšati komunikaciju s korisnicima te u lokalnoj zajednici razviti veću prepoznatljivost. Aktualna nužnost izrade nacionalnih i regionalnih korisničkih studija proizlazi iz potrebe drugačijega promatranja na arhivski posao, koji bi više trebao biti koncentriran na korisnike nego na gradivo.

Angelika Milić

Kako do urejenih, varnih in hitro dostopnih dokumentov v zdravstvenih ustanovah: zbornik predavanj o varstvu dokumentacije v zdravstvenih ustanovah, dne 18.6.2012 v Arhivu RS. Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije, 2012. 100 str.

U zborniku *Kako do urejenih, varnih in hitro dostopnih dokumentov v zdravstvenih ustanovah* (*Kako do organiziranih, zaštićenih i brzo dostopnih dokumenata*